

Gál Éva

KOCSMÁK ÉS SZÓRAKOZÓHELYEK¹

„De a kocma bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjongatnak,
Szinte reng belé az ablak”.

/Petőfi Sándor: *Falu végén kurta kocma, Szatmár, 1947./*

Bevezetés

Az itt következő fejezet a diákok által kedvelt szórakozóhelyekről szól. A debreceni kocsmák és szórakozóhelyek életét figyeltük meg, ezen belül is az ide látogató egyetemistákat. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy bizonyos tényezők befolyásolhatják az e fejezetből kiolvasható eredményeket. Ezek között említeném a módszereket. *Résztvevő megfigyelőként* voltunk jelen belvárosi és egyetemhez közeli kocsmákban, szórakozóhelyeken. Megfigyeltük a diákok fogyasztási szokásait, öltözködésüket, viselkedésüket, illetve beszélgettünk velük szórakozási szokásaikról. Emellett a kocsmák és szórakozóhelyek világának bemutatásához *nem strukturált beszélgetéseket* folytattunk, *személyes interjúkat* is készítettünk, valamint a helyszíneket illusztráló *fotókat*. Az alkalmazott módszerek előnye, hogy jó megfigyelési szempontok kialakítását teszik lehetővé, és segítségükkel plasztikus képet lehet rajzolni a vizsgált szereplőkről, helyszínekről, jelenségekről és tevékenységekről. Hátrányuk viszont, hogy az eredmények érvényessége térben és időben korlátozott. Az esettanulmányok tehát a debreceni egyetemisták kedvelt szórakozóhelyeire érvényesek, és a 2009 tavaszára jellemző képet mutatják meg.

A következőkben néhány fogalmat szeretnénk tisztázni, melyek elengedhetetlenek a téma szempontjából.

A **szórakozás** fogalmának megismeréséhez Szapu Magda tanulmányát használtuk fel, melyet a kaposvári vizsgálata alapján készített. Eszerint „a szórakozás – a szabadidőtöltés egyik formája – olyan tevékenység, melynek a célja a társas együttlét, színtere a szórakozó – és gyülekezőhelyek különböző típusai. Olyan magatartás- és cselekvésforma, amely társadal-

milag lefoglalt, állandóan és rendszeresen ismétlődő szokássá vált. Állandósult, alkalomhoz (szabadidő), helyszínhez (szórakozóhely, klub, kocma) és funkcióhoz (pihenés, kapcsolódás, örömforrás: tánc, ital, drog; ismerkedés) kötött. Kifejező eszközei különböző kommunikációs formák: zene, szöveg, beszéd, gesztusok, öltözet, fogyasztási cikkek. A szórakozás alkalom a nyilvános szereplésre, az eltérő nemű és korú ifjúsági csoportok találkozására, együttlétére, a kötöttséggel szemben a szabadságra (úgy magatartásban, cselekvésben és gondolkodásban); választható és tere nyújt az egyéni találékonyságnak, az önkifejezésnek.” (Szapu 2002: 136–137).

A **szórakozóhelyet** úgy lehetne definiálni, mint „az a térbeli közeg, ahol a hétköznapi élet eltérő módon tölthetik el az emberek a szabadidejüket: zenehallgatás, beszélgetés, táncolás, ismerkedés, italozás, játék (csocsó, biliárd, kártya). A szórakozó illetve gyülekező helyek csoportképző tényezők is egyben. E jegyek alapján elkülönülnek egymástól a diszkók, az alternatív szórakozóhelyek, és az úgynevezett vegyes, iskolákhoz köthető szórakozóhelyek.” (Szapu 2002: 137)

Témánkból adódóan fontos tisztáznunk a „kocma” szó tartalmát, ugyanis időnként az emberek egyfajta pejoratív értelmet társítanak ehhez a szóhoz. Dojcsák Ádám olvasatában a **kocma** „olyan vendéglátó ipari egység, mely az egyéni, vagy a csoportos kapcsolódáshoz gyülekezőhelyként szolgál. Lehet zenés, esetleg táncos hely is, ahol ételt nem árúsítanak. Fő profilja az alkoholos és egyéb, alkoholmentes italok árúsítása. A játék lehetősége sokszor adott (csocsó, biliárd), ezért fiatalok is járnak oda, de bármely egyén, aki a 18. életévét betöltötte korlátozások nélkül tartózkodhat a helyen, és fogyaszthat alkoholt, társaloghat, ismerkedhet, és szórakozhat.”

Szükségesnek tartottuk a **diszkó** fogalmát is meghatározni. A diszkók a fiatalok körében népszerű, a média hatására divattá és életformává vált,

¹ Ezt a részt Gál Éva szerkesztette. Az esettanulmányokat Dojcsák Ádám (1.), Gál Éva (2.), Deregi Krisztina (3.) és Gál Beáta (4.) készítették.

rendszeresen nyitva tartó, nagyobb tömegeket vonzó, önálló épületben működő szórakozóhelyek, ahol a közönség DJ-k által szolgáltatott zenére táncol. A hétvégi diszkózás a fiatalok társas összejövételének egyik formája. Ismerkedési alkalom. A felnőttek felügyelete alól kikerülő fiatalok kötetlen szórakozását, fogyasztását biztosítja. A diszkó működtetője és a DJ személye „szűri” a közönséget: a hely belső kialakítása, a szórakozóhelyekre jellemző zenei stílusok, a szolgáltatások köre és árfekvése nagyban befolyásolja a szórakozási szokásokat. Ma már a diszkókban teljeskörű a szolgáltatás. A márkás italok árusítása és a divatos house-zene egy réteggközönséget céloz meg (Szapu 2002).

Miután a legfontosabb fogalmakat konceptualizáltuk, továbbléphetünk. A kocsmák és ivók már évszázadok óta jelen vannak a társadalom mindennapjaiban. Régebben csak a férfiak „kiváltsága” volt ezeknek a helyeknek a látogatása, nők csak igen ritkán tartózkodtak kocsmákban (pl.: a kocsmárosné), de az idő múlásával, a nők emancipálódásával és a társadalom átalakulásával ez megváltozott. A 20. századra már a nők is részesei lehettek a kocsmái életnek, bár az nem vetett jó fényt rájuk.

A mai egyetemi ifjúsági kultúra fontos része a kocsmák látogatása. Természetesen van, aki nem szívesen vagy egyáltalán nem jár ilyen helyekre, és inkább más szórakozási formát keres magának, de úgy gondoljuk, mindenki volt már legalább egyszer valamilyen egyetemi bulin, sörátorban vagy egyetemhez közeli kocsmában. Az emberek életmódjában és a kocsmák között vannak különbségek, de a kocsmák csoportképző hatását kár is lenne tagadni.

A kocsmákat és szórakozóhelyeket bemutató fejezet négy esettanulmányon alapul. Dojcsák Ádám a számításba jöhető kocsmák széles panorámáját mutatja meg. Összehasonlítja a belvárosi és az egyetemi kocsmákat (Royal, Pince, Kiss Jazz, Nagy Jazz, Bakelit, Ibolya, Kikötő és Objektum). A külvárosi kocsmákat nem vizsgálta, mert a nem debreceni vagy Debrecen környéki diákok nagy része kollégiumban vagy albérletben lakik, főként a belvárosban, valamint az iskolák közelében. Debrecen külvárosa megőrizte kertvárosi jellegét. Ebből adódóan magas a családosok, illetve idős emberek aránya, így viszonylag kevés egyetemista lakik a külvárosokban albérletben. Gál Éva a kocsmák közönségére koncentrált: az Objektum (Teniszke) és a Kikötő egyetemistákból álló asztaltársaságait mu-

tatja be megfigyelései és a pultos lányokkal készített interjúi alapján. Deregi Krisztina Debrecen két, talán legismertebb szórakozóhelyét: a Lovardát és a Bázist ismerteti meg az olvasóval. Gál Éva és Deregi Krisztina megfigyelési szempontjai hasonlóak voltak (kik járnak a vizsgált szórakozóhelyekre, milyen az öltözetük, mit isznak, milyen a térhasználat bent). Gál Beáta a politizáló csoportok jellegzetes belső terekkel rendelkező kocsmáit: a Hét Vezért és a Fácánkakast mutatja be.

1. A debreceni kocsmák világa az egyetemisták szempontjából²

1.1. Belvárosi kocsmák

A belvárosi kocsmák közül a következő helyeken végeztem megfigyeléseket: Royal, Pince, Kiss Jazz, Nagy Jazz, Bakelit és az Ibolya. Az egyetem környéki kocsmák közül a két legismertebbet vizsgáltam: a Kikötőt és az Objektumot, vagy, ahogy a köznyelv hívja, a „Teniszkét”.

Az előbbi felsorolásból kissé kitűnik a **Bakelit**. Ez kávézó néven fut, persze profiljának része a kávézás biztosítása, de nem a klasszikus kávézó jut eszünkbe, ha egy este betérünk ide. A beltér hangulatos, fiatalos, a falakat képek díszítik, melyek a mai fiatalok körében a populáris zeneszámokkal együtt megadják a hely hangulatát. Első ránézésre egy fiatalos kávézónak tűnik, és *napközben* meg is őrzi ezt a mivoltát. Estére azonban szórakozni, bulizni vágyó fiatalok, főleg egyetemisták lepik el a helyet. Az összes általam vizsgált kocsmák közül ez az egyik legdrágább, a többi belvárosi kocsmához képest is 20-30 Ft-tal drágábbak a sörök, a tömény italoknál ez akár 50 Ft vagy több is lehet. Ennek ellenére soha sem üres, és a fogyasztott italok mennyisége is „dicséretre” méltó.

Mindenféle csoportosulás megfigyelhető itt. Voltak asztalok, ahol csak lányok ültek. Fogyasztás szempontjából vegyes volt a kép. Egy részük alkoholfogyasztó italokat fogyasztott (ásványvíz, gyümölcslé, kóla félek), de emellett vörösbor, koktél, valamint a megfigyelésem szerint a lányoknál kedvelt búzasör (Edelweiss) is gyakran volt az asztalokon. Láttam olyan asztalokat, ahol *egy fiú és egy lány* ült, ők minden bizonnyal egy párt alkottak. A párok többnyire nem fogyasztottak alkoholt, hanem csak kedélyesen

² Az esettanulmány Dojcsák Ádám munkája.

beszélgettek egy üdítő mellett. Voltak csak *fiútársaságok*. Itt a sör fogott a leginkább. A legtöbben az alacsony vagy a középkategóriás söröket (Soproni, Stella), italokat választották, de akadt olyan is, aki a drágábbat (pl.: Heineken). A negyedik csoportot pedig a vegyes asztaltársaságok alkotják, *fiúk és lányok vegyesen*. Ezeknél az asztaloknál sört és a rövid italt is fogyasztottak.

Árkategóriában és színvonalban hasonló a **Pince** nevű kocsmá. Szintén a tehetősebb és az igényes szórakozást kedvelő egyetemisták látogatják a helyet. Sok olyan fiatal is volt, akik már nem egyetemisták, és beszélgettem olyannal is, aki nem is volt egyetemista, de debreceni, és szereti a helyet. A helyiség neve beszédes, ugyanis tényleg egy pincébe kell lemenni, de belülről igen ízlésesen fel van újítva. Kis termekből és szeparált boxokból áll, ez különösen előnyös akkor, ha egy társasággal megy le az ember, és tölti el a szabadidejét. Amikor sokan vannak, a pult mellett lévő szabad területen (amely körülbelül 4x5-ös terület) a fiatalok táncra perdülnek, és éneklés közepette mulatják idejüket. A Pince előnye, hogy van terasza, ahova kiülhetnek az emberek, így nyáron és jó időben szívesen töltik ott az idejüket a fiatalok.

Mind a két kocsmára jellemző némiképpen az exkluzivitás, persze, a többi vendéglátó egységhez képest, illetve öltözködés szempontjából az elegánsabb, hétköznapiól eltérő viselet hordása. Fogyasztás terén vegyes a kép, ugyanis az olcsóbb és a drágább kategóriájú italokból is fogyasztanak a vendégek, viszont az olcsóbb kategóriájú máshol esetleg középkategóriának felel meg. A vendégek gyakran fogyasztanak koktélok is, amik már igazán a drága kategóriába tartoznak: 600 Ft-tól felfelé nővekszik az áruk.

A **Royalba** más csoportokhoz képest kevés egyetemista jár. Ez köszönhető elhelyezkedésének is, ugyanis a Nagyállomás mellett található. Három nagy helyiségből áll a Royal: a biliárd szalonból, a kaszinó részből, illetve egy nagy közös térből, ahol szintén boxok vannak, amelyek megfelelőek kisebb társaságok nyugodt beszélgetéséhez. A biliárdszalon és a kaszinó mindegyik korosztályt és társadalmi csoportot vonzza, a fiatalokat természetesen az előbbi. 18 év alatt nem léphet senki sem a kaszinóba. A sörök és a borok árai átlagosak, a tömény italok viszont valamivel drágábbak a megszokottnál.

A **Nagy Jazz** a Bajcsy-Zsilinszky utcán található, ahol a „Silence” és a „Bázis” szórakozóhelyek (diszkók) vannak, így ide igen sok egyetemista jár. Több kisebb helyiségből áll, kerthelyisége is van. Olcsóbb valamivel az előbb említett kocsmáknál, de a márkás italok itt is magasabb árszintet képviselnek. Ha buli van valamelyik közeli diszkóban, az egyetemisták jelentős része előtte betér ide, és többnyire alkohol fogyasztásával és beszélgetéssel készül az esti táncolásra. A sör itt is az elsőszámú italforrás, főleg a fiúknak, a lányok viszont jobban szeretik az úgy nevezett „long drinket”, mely valamilyen tömény ital, például vodka, amit felöntenek két deci narancslével. Vannak, akik kifejezetten az olcsóbb, kommersz italokat fogyasztják, melyeknek többnyire nincs márkájuk, de a hely inkább a középkategóriás italok árusítására rendezkedett be. A beltér nem a legújabb. Természetesen, már amennyire egy kocsmánál ez lehetséges, tisztaság van, és a vécék állapota is megfelelő, de ez igaz az eddig felsorolt helyekre is.

A **Kiss Jazz** a Kálvin téren van, szintén a belvárosban, a változatosság kedvéért szintén egy pincében. A nevéből is adódóan kisebb, mint az előbb említett helyek. Nyáron itt is működik kinti rész, ahova ki lehet ülni. Ezt is szívesen látogatják az egyetemisták. Mindössze hét asztal van csak a helyiségben. Szintén nem tartozik a legújabb dizájnnal felszerelt kocsmák közé, de a szűkös tér hangulatos, barátságossá teszi. Sört és bort egyaránt isznak az egyetemisták, ez a két ital dominál, de a bátrabbak felesek is isznak. A zenegépnek köszönhetően a vendégek választják ki a zenét.

A belvárosban még egy kocsmát számít: az **Ibolya Söröző**. Ahogy egy ismerősöm fogalmazott: „*az Ibolya olyan nekünk, mint a muzulmánoknak Mekka. Egy debreceni egyetemistának életében egyszer el kell oda mennie*”. Elsőre talán magyarázatra szorul ez a minősítés, de rögtön kitérek rá, hogy miért. Az Ibolya a Plaza utáni villamosmegállónál van, félúton az egyetem és a Nagyállomás között, így jól megközelíthető. Ez a tipikus füstös, éneklős, italtól mámoros emberekkel teli, sokszor verekedésektől sem mentes kocsmá. Megtestesíti mindazt, amit a szó hallatán elképzel az ember. Egy hatalmas előnye van az egyetemisták szempontjából a többi kocsmával szemben. Nonstop nyitva tart. Tehát, ha a diszkók már bezártak, az este sokszor itt folytatódik, és csapát a reggelbe. Két nagy csoportot tudnék elkülöníteni a vendégek összetételében: először is az egyete-

mistákat, másodsorban pedig az időős bácsikat, akik ittas állapotban előszeretettel kezdenek beszélgetést a fiatalokkal, és osztják meg mindazt, amit életük során átéltek. Ez a hely a legalacsonyabb árkategóriájúak közé tartozik. Természetesen a márkás italok itt sem olcsók, de az eddig említett kocsmákhoz képest még mindig ez a legolcsóbb hely. Mivel az egyetemisták általában nem tartoznak a legjobb anyagi helyzetben lévő társadalmi csoportok közé, sokszor az italfogyasztásnál spórolják meg a pénzt, aminek következtében névtelen alkoholos italok fogyasztása kerül előtérbe.

Kitérnék az Ibolya éjszakai életére. Minél jobban telik az idő, minél közelebb van a reggel, a színvonal annál inkább süllyed. A napközben még sokszor rock zenét hallgató fiatalok az ifjúsági szubkultúra ezen elfogadott változatát részesítik előnyben, de később már a mulatós, lagzis zenék mennek. Ennek egyik fő oka az alkoholfogyasztás.

Öltözködés szempontjából igen vegyes a kép. A többi belvárosi kocsmában megfigyelhető elegáns öltözködés itt nem jellemző, de jelen van időnként. Inkább az átlagos viselet (farmernadrág, póló) dominál, és a ruhák márkájának a szintje sem üti meg a többi hely közönsége által kedvelt márkák szintjét, bár hangsúlyozom, ennek ellenére (és ettől függetlenül) kedvelt hely. Az odalátogatóknak sokszor a vadnyugati filmekből látott Salon- jelenetek ugranak be. A hajnal közeledtével már felesleges is lenne a beszélgetéseket figyelni, mert a legtöbbször összefüggéstelen mondatok, történetek követik egymást, valamint az ott mulatozók lelki és fizikai ereje is fogytán van, így nem ritka látvány az asztalon könyöklő vagy alvó ittas vendég.

Természetesen ennél több kocsmát találhatók a belvárosban, de én ezeket választottam ki. Úgy gondolom, minden típusból sikerült legalább egyet bemutatnom. Hétvégén persze, átalakul kissé a kép, ugyanis a nem debreceni egyetemisták közül sokan hazamennek, és a máshol tanuló, hazalátogató debreceni fiatalok veszik át a kocsmákban a helyüket.

1.2. Egyetem környéki kocsmák

Az egyetemhez közel két kocsmát van, a már említett Objektum vagy más néven „Teniszke”, illetve a Kikötő. A Teniszke és a Kikötő berendezésével, dizájnásával Gál Éva esettanulmánya részletesen is foglalkozik. Én elsősorban a kocsmák és közönsé-

gük általános bemutatására, valamint az ide járók öltözködésének jellemzésére vállalkozom. Ezekben a kocsmákban – a belvárosiakkal ellentétben, ahol nem csak egyetemisták fordulnak meg – sokkal homogénebb a vendégek köre.

A „**Teniszke**” közvetlenül a DEAC pálya mellett van, az egyetemi sportpálya mellett. Belülről szintén kissé vadnyugati hatást keltenek a fa asztalok és oszlopok, valamint a faburkolat. A Teniszkének is van kinti terasza, mely jó időben szinte mindig tele van. Az árak terén a középkategóriába sorolnám.³ Alkalmazkodik az aktuális évszakokhoz, ugyanis télen forralt bort is árusítottak, tehát figyelnek a vendégek igényeire, és szezonális italokat is árusítanak. A sportpálya közelsége odacsábítja a futásban, focizásban megfáradt embereket, akik üdítővel, ásványvízzel, valamint sörrel csillapítják szomjukat. Előfordul, hogy szakasetek is vannak, ilyenkor az adott szakra járók nagyobb arányban képviseltetik magukat, de ez nem zárja ki más karok diákjait sem. Itt is van zenegép, melyet előszeretettel használ az ittas ifjúság, hogy kitombolja magát. Napszaktól függetlenül mindig van vendég, délelőtt persze, kevesen, de délutánra már kezd megtelni, és a lyukas órákat is kellemes környezetben tölthetik el az emberek. Nagy előrelépés volt, hogy betiltották a dohányzást, így a vizsgált vendéglátó ipari egységek közül egyedül itt tilos rágyújtani. Megfigyelésem szerint inkább a felsőévesek és a volt egyetemisták látogatják jobban a helyet.

Az öltözködés terén a sportos öltözet és a hétköznapi, „iskolába járás” viselet a mérvadó. A sportos öltözetet (rövidnadrág, melegítő, sportcipő) talán nem kell már magyarázni, hogy miért. A fiúknál farmer-, bársony, esetleg elegánsabb öltönynadrág mellett ing, póló, lányoknál nadrág, szoknya, top, vagy számomra már-már megnevezhetetlen ruhadarabok a jellemzők, melyek a divatirányzatoknak köszönhetően szinte folyamatosan változnak, és egy férfi számára már követhetetlenek is.

Ennél nagyobb és ismertebb hely a **Kikötő**. Ez az egyik legnagyobb kocsmát az általam bemutatottak közül. A karok tekintetében vegyes a kép, szinte minden karnak vannak itt képviselői, műszakisok, bölcsészek, TTK-sok (természettudományi kar), informatikusok és még sorolhatnám. Bent a pulton kívül asztalok is vannak, és csocsó is van, melyet előszeretettel használnak a fiatalok. Már említettem,

³ Ezt mások tapasztalatai is megerősítik.

hogy a belvárosi kocsmákban a vécék meglehetősen tiszták, ez viszont nem mondható el a Kikötőről. Régen volt felújítva, ami látszik is rajta, és ahogy az idő telik, egyre inkább kezd valamilyen balkáni vasútállomás vécéjére hasonlítani. Ennek ellenére nagyon jó itt a társaság. A hely egyfajta olvasztótégelyként működik. Az egyetemisták szívesen beszélgetnek, ismerkednek egymással, más karok diákjait ismerhetik meg, itt kezdődik el sokszor az ismeretségi háló kiterjesztése. A Kikötő százméteres körzetében három diszkó is van, ahol drágább az ital, így nagyon jó befektetés itt kocsmát üzemeltetni. Ha megszomjazik valaki, csak átsétál a Kikötőbe, megissza a magát, és visszamegy a diszkóba.

A Kikötő belsejét nehéz leírni, ugyanis nem túl erősek a fények, és mindig nagy a füst, de ez is egyfajta hangulatot teremt a helynek. Belül sötét színek dominálnak: a piros és a barna árnyalatai. Éjfél körül már egy kis tánc is kialakul a DJ-pult előtt. A két legkedveltebb ital a sör és a bor. Áránlag olcsó hely. A rövid italok is „egyetemistabarát” áron kaphatóak. A legjobban a pálinka fog és ennek különböző változatai: szilva, körte, cseresznye, alma... A fűtőlős mézes pálinkák igen kedveltek. Akik viszont valami erősebbre vágnak, Absinthot vagy Portoricoi rumot isznak, melyek alkoholfoka 80°. Hatalmas előnye a helynek a szép környezet, ugyanis a Nagyerdőben van.

1.3. Kocsmái beszélgetések

A beszélgetéseket megfigyelve a témák között sok hasonlóságot fedeztem fel. Általában kevés szó esik az egyetemről, a tanulásról, és akkor is főképpen arról beszélgetnek, hogy kinek milyen vicces vagy negatív élménye volt tanáraival, csoporttársaival. Az Objektumban (a Teniszkeben) (talán az iskola közelsége miatt) többször lehet a tanulásról vagy iskolai feladatokról beszélő egyetemistákat látni.

A belvárosi kocsmákban a beszélgetésre alkalmas helyeken főként saját élményeikből összeállított történeteket, anekdotákat mesélnek el, és ezzel szórakoztatják egymást. Mivel sok a kollégista, illetve albérletben lakó diák, így arról a településről, ahonnan származnak szintén vicces, időnként meglepő történeteket hallhatunk a helyiek humoros élethelyzeteiről. Számomra érdekes volt megfigyelni, hogy egyes csoportokon belül el lehetett különíteni: ki milyen tájegységről jött. Ez persze, nem mindig

egyértelmű, de az évek során a szabolcsi beszédmodot igen könnyen fel lehet ismerni, illetve a tájjellegű szavak is jelzik az ember származását. Néhány példa: ha Debrecenben „pustol” a hó, az azt jelenti, szakad a hó, ha egy borsodi egy csomag „makukát” kér, akkor egy csomag szotyira gondol, ha a „furik” szót használja valaki, szintén borsodi lehet, a talicskát érti rajta. Ha megkérdezik, hogy a „tutyi” a fejedben van-e, akkor biztos lehetsz benne, hogy egy Szolnok környéki diákkal beszélgetsz. A „jössztők” és a „jöttők” közötti vita pedig még ma sem dőlt el, van, aki így, van, aki úgy mondja. Persze, ezek csak apró részletek, de sok mindenre következtethünk belőle, akár külön kutatás keretein belül is érdemes lenne foglalkozni a nyelvhasználattal. Az aktuálpolitikáról vagy történelmi eseményekről kevesebbet beszélnek az egyetemisták. Ha azonban valamilyen nagy magyar történelmi esemény évfordulója közeleg, vagy ha a politikusaink már olyan szemtelenül, egymást marva és látványosan tesznek rosszat az állampolgároknak, még a politikától idegen diákok is felszólalnak ez ügyben.

2. Egyetemisták a kocsmákban⁴

Az előző esettanulmányhoz képest egy egészen más típusú vizsgálatot mutatok be. A vizsgálódásaim helyszíne a Dojcsák Ádám által már bemutatott **Objektum (Teniszke)** és a **Kikötő**. Ezekben különböző *asztaltársaságokat* választottam ki, és az öltözkűk, hajviseletük mellett megfigyeltem azt is, hogy mit fogyasztanak, valamint a viselkedésmódjukra is kíváncsi voltam. Megpróbáltam személyiségükről is képet adni, mely természetesen teljes mértékben szubjektív. Megkérdeztem másokat is, hogy mit gondolnak egy-egy adott személyről vagy asztaltársaságról. Érdekes volt a kapott válaszokat összehasonlítani az én benyomásaimmal.

2.1. Az Objektum „díszlete” és berendezése

Az Objektum igényes, tiszta (még a mosdó is!) és hangulatos. A dohányzás csak az épület előtt és a kerthelyiségben megengedett. Az épület kívül-belül faborítású. A külső fal zöld színű, belül a zöld, a sárga és a barna dominál (1. és 2. kép).

⁴ Az esettanulmány Gál Éva munkája.

1. kép: Az Objektum az utcáról

2. kép: Az Objektum belső berendezése

A kiegészítők és az asztalok mintája militarista jellegű. A pult felett DVSC kupák és Red Bull-os dobozok sorakoznak egy pár bakancs és csillag-motívumok (melyek visszaköszönnek az asztalon is) társaságában. A helységben van csocsó, egy plazmatv, melyen vagy egy zenecsatorna, vagy egy sportcsatorna műsora nézhető. Ettől függetlenül szól a rádió is, de a kerthelyiségbe a zene már nem ér el.

A falakat érzéseim szerint „Rejtő Jenős képregény-figurák” díszítik (3. számú kép).

3. kép: Az Objektum falainak grafikái

A kerthelység kövezett, bútorzata: fapadok és asztalok. Innen közelíthető meg az egyetem egyik tanterme, a DEAC. A tél kivételével a vendégek szinte egytől-egyig a teraszon ülnek (4. kép).

4. kép: A kerthelység berendezése

2.2. Interjú az Objektumban dolgozó pultos lánnyal

Először arra voltam kíváncsi, hogy kik látogatják leginkább a helyet, és mit fogyasztanak. Ezután rákérdeztem az egyetemisták viselkedésmódjára és szórakozási szokásaira, valamint arra, hogy milyen szubkultúrák képviselői kedvelik leginkább az Objektumot.

A vendégkör túlnyomó részét az egyetemisták és a sportklub tagjai teszik ki. A fiúk és a lányok aránya hasonló, kb. 50–50%. Leggyakrabban olcsó söröket (Köbányai, csapolt Kozel) és kávé, capuccinót fogyasztanak. Ásványvizet inkább csak a lányok, de ők is ritkán. Üdítőt, gyümölcsleveket inkább napközben rendelnek, fiúk–lányok vegyesen. A pultos lány elmondása szerint akkor kérnek alkoholmentes italokat, ha még órára kell menniük. A borfogyasztás elhanyagolható az egyetemisták körében. A röviditalok közül a legelterjedtebb a Hubertus és a Kalinka vodka.

Gyakran előfordul, hogy a nyitvatartást (10:00–24:00) hajnalig kitolják (leggyakrabban szerdán, hajnali két óráig).

A vendégek nem sorolhatók be egy vagy több különálló szubkultúrába, inkább azt mondhatjuk (ha lehet ezt mondani), hogy az Objektum ven-

déggöre a debreceni egyetemisták szubkultúrájához tartozik.

A pultos lány elmondása szerint az egyetemistákkal még sosem került konfliktushelyzetbe, udvariasan kéri ki az italt, meg is köszönik, és napközben legtöbbször vissza is hozzák az üres üvegeket. Esténként nem jellemző, hogy visszavigyék a poharakat, üvegeket.

Az interjúból az derült ki, hogy összességében véve a fiúk több alkoholt fogyasztanak, mint a lányok. Sörökben az olcsókat, röviditalokban inkább a minőséget keresik.

2.3. Megfigyelések az Objektumban

Két csoportról tettem megfigyeléseket egymás után. Az **első megfigyelésre** 2009. április 14-én került sor 13 óra 5 perctől kezdődően. A megfigyelt asztalnál négy fiú ült. Kb. 20-22 évesek lehetnek. A következő táblázatban összefoglaltam a megfigyelt személyek külső ismérveit:

A megfigyelt személyek külső ismérvei

A fiúk sorszáma	Megjelenésük
1.	Kockás ing, farmernadrág, tornacipő, övtáska, szakállas, rövid haj.
2.	Kockás ing, farmernadrág, tornacipő, övtáska, szakállas, rövid haj. Fekete póló, napszemüveg, fekete térdnadrág, sportcipő, kendő az övre kötve, zselézett, rövid haj.
3.	Fekete kötött pulóver, fekete baseball sapka, fekete nadrág, napszemüveg, hosszabb haj (max. 10 cm-es).
4.	Piros kapucnis pulóver, kockás térdnadrág, napszemüveg, lánc az övön, rövid haj.

1. táblázat: A megfigyelt személyek ruházata, hajviselete

Az 1-es és a 2-es számmal jelölt fiúk Kőbányait fogyasztottak üvegből, a 3-as és 4-es számmal jelöltek korsóból itták a csapolt Kozelt. Mind a négyen dohányoztak. A 3-as számmal jelölt fiú kék Pall Maltt szívott (csak az ő dobozát láttam).

A továbbiakban a megfigyelés közben támadt gondolataimat írom le, mivel ezek is információértékűek abból a szempontból, hogy egy kortárs egyetemista lányban milyen képzetek támadtak a megfigyelt négyfős társaságról. Ezek a reflexiók azt fejezik ki, hogy mit „üzentek” külsejükkel, testbeszédünkkel a kocsma közönségét alkotók egyikének. Arra gondoltam, miközben megfigyeltem őket, hogy biztosan jó barátok lehetnek, akik minden biztonnyal az egyetemen ismerkedtek meg. Úgy érzem, hogy biztosan nincs állandó barátnőjük, sőt, a 3-as számmal jelölt fiút igen tapasztalatlannak tartottam. A 2-es számmal jelölt fiú tűnt a viselkedése alapján a leggyerekesebbnek, és azt gondoltam róla, hogy neki biztosan nem volt még soha komoly kapcsolata. Olyannak tűnt, aki a középiskolás lányok körében lehet sikeres, de őket meg nem tiszteli, ezért nem is veszi komolyan. Mind a négyről úgy éreztem, hogy a „lógósok” táborához tartozhatnak. Az egyes számmal jelölt fiú lehet a „vezér a csapatban”. 13:36 perckor a „vezér” elment, a társalgás elhalkult, és elcsendesedett. 13:45-perckor fejeztem be a megfigyelést.

Saját benyomásaim kontrollja gyanánt megkértem néhány szintén itt fogyasztó lányt, hogy mondják el a véleményüket ugyanerről az asztaltársaságról. Általánosságban az mondták róluk, hogy kb. 20-22 évesek lehetnek, lusták, nem járnak be előadásokra, gyakran puskáznak, és a főbb beszédtemáik biztosan a foci, a buli és a nők. Az egyes számú fiút ők is vezéregyéniségnek tartották, aki „nagy dumás”, és szereti kábítani a lányokat. Azt mondták, hogy ez a fiú a butácska lányokat kedveli, akiket könnyen „elámíthat”, és udvarlás közben mindig azt mondja, amit a lány elvár tőle, így csábítja el őket. A második fiút tartották a megtűrt személynek, aki olyan „vagány” szeretne lenni, mint a társai. Épp ekkor köpött egyet ez a fiú, mire a lányok azt mondták, hogy ezzel is csak „vagánykodni” akart, hogy a kisebbségi komplexusát ezzel nyomja el. A hármas számú fiút „sztorizónak” mondták, akinek a mondanivalóját 80%-ban el is lehet hinni. A lányok szerint nincs barátnője, és nem az a „csajozós” típus. A négyes számú fiúra jellemzőnek gondolták a lódítást, a túlozást, és szerintük neki van barátnője, de a kapcsolatuk nem komoly. A megkérdezett lányokban tehát ahhoz hasonló benyomásokat keltett a négy fiú, mint bennem.

A **második megfigyelésre** az elsőt követően került sor, szintén 2009. április 14-én sor, 14 órától kezdődően. Az általam megfigyelt asztalnál ezúttal

is négy fiú ült. Kb. 23-26 év körüliek. A következő táblázatban összefoglaltam külső ismérveiket:

A megfigyelt személyek külső ismérvei

A fiúk sorszáma	Megjelenésük
1.	Csíkos póló, szürke kapucnis pulóver, farmer, rövid haj, borostás arc.
2.	Fekete póló, sötét nadrág, rövid haj, szakállas.
3.	Barna póló narancssárga csíkokkal, világos nadrág, sportcipő, rövid haj.
4.	Sárga póló, kockás térdnadrág, napszemüveg, rövid haj.

2. táblázat: A megfigyelt személyek ruházata, hajviselete

Az 1-es, 2-es és 4-es számmal jelölt fiúk csapolt Kozel sört fogyasztottak, a 3-as számú nem ivott semmit. Egyik sem dohányzott.

Ezúttal is feljegyeztem a megfigyelt asztaltársaság tagjaival kapcsolatos reflexióimat. Úgy láttam, hogy nem feltétlenül csoporttársak, hanem inkább lakótársak. A barátságuk mélyebbnek tűnt, mint az előbb megfigyelt asztaltársaság esetében. Az 1-es, 2-es és 4-es számmal jelölt fiúk ismeretsége régebbi, a 3-as számú fiút sehogy sem tudtam hozzájuk kapcsolni. Úgy tűnt, hogy komolyabb dolgokról beszélgetnek, mint az előzőleg megfigyelték. Mivel idősebbek voltak, végzősök lehettek, és a munkalehetőségeket is számba vették. Az 1-es, 2-es és 4-es számmal jelölt fiúknak biztosan van barátnőjük, bár úgy éreztem, hogy „tipikus férfiak”, akik „hülyének” nézik a nőket. A megfigyelést 14:55 perckor hagytam abba.

Erről az asztaltársaságról is kikerterm mások véleményét. Az eredmény a következő lett: Az 1-es, 2-es és 4-es számú fiúk diszkóba járnak szórakozni, „csajozni”. A 3-as számú fiúról azt mondták, hogy „anyuka pici fia”, aki a barátnőjét is úgy választja ki, hogy tesszen az anyjának. Az anyukája megfőzi neki a hétre az „elemózsát”, és haragszik, ha megeszik előle a lakótársai. Rendszeres templomba járónak, szorgalmas egyetemistának gondolták. A 2-es számú fiúról úgy vélték, hogy egészséges életmódot folytat, túrázik, teljes kiőrlésű gabonából készült kenyeret fogyaszt, és rendszeresen jár edzőterembe. Az 1-es számú fiúra azt mondták, hogy „játssza az elérhetlent”, de biztosan van barátnője, aki nagyon

attraktív, és bizonyára okos is. A 4-es számú fiúnak csak a külső számít, még akkor is, ha a lány „butuska”. Ebben az esetben a megfigyelt csoport tagjai másokban az én benyomásaimtól némileg különböző benyomásokat keltettek.

2.4. A Kikötő „díszelete”

Az épület itt is faborítású, belül lambéria van. A falakon egy tengerparti kikötőt ábrázoló falfestmény látható, a plafon pedig teljesen be van ragasztva újságpapírokkal. A díszeletek „mattrozósak”, mégsem érik el a kívánt hatást, miszerint egy kikötőben lennénk. A terem nagy, sötét, nem látható át, mindenhol fa és kő kombinációjú térelválasztók vannak (melyekben mellesleg a sötét miatt bármi-kor el lehet esni).

5. kép: A Kikötő pultja

Belül 70-80 személyes, kint 140 férőhelyes fedett terasz van (6. kép). A berendezést mindkét helyen fa asztalok és padok alkotják.

A terasz

6. kép: A Kikötő kerthelysége

Itt is van plazmatévé, melyen csak sportcsatornák műsorait láthatjuk, van zenegép, csocsó, és napközben rádió szól. A vécék állapota borzasztó, nagyon piszkos, a WC-papír láncsal és lakattal van „biztosítva”. A mellékhelységben még felszereltek egy óvszer-automatát is. A Kikötő drágább, mint az Objektum, pedig közel sincs olyan igényes. Az üdítőt és a boros kólát papírpohárban szolgálják ki, üvegpoharat a sörökhöz adnak. A Kikötő délelőtt 10:00 órától hajnali 4:00 óráig tart nyitva.

2.5. Interjú a Kikötőben dolgozó pultossal

A Kikötő pultosától is megkérdeztem, hogy kik látogatják leginkább a helyet, mit fogyasztanak a fiúk és a lányok. Rákérdeztem az egyetemisták viselkedésmódjára és szórakozási szokásaira, valamint arra, hogy milyen szubkultúrák képviselői kedvelik leginkább ezt a helyet.

Az egyetemisták leginkább napközben és szerda, péntek és szombat esténként járnak ide. A sörök közül inkább a Borsodit, az Arany Ászokat és a Soproni Ászokat kedvelik, csapolt sört ritkán kérnek. Sört inkább a fiúk kérnek, a lányok általában boros kólát vagy fehérboros almalevet, de sört is fogyasztanak. Ásványvizet nagyon ritkán, üdítőt és gyümölcsleveket inkább napközben, és szinte csak a lányok. A röviditalok közül a legkedveltebb a Hubertus, a vodka és a különböző pálinkák.

A pultos elmondása szerint az egyetemisták csak akkor viszik vissza az üres poharakat, üvegeket, ha bent ültek le; ha a teraszon, akkor szinte soha, bár mindig megköszönik a kiszolgálást. Konfliktushelyzetről nem számolt be.

A szórakozóhelyen megfordult vendégek szerint nem sorolhatók be semmilyen különálló szubkultúrába sem.

2.6. További megfigyelések a Kikötőben

A megfigyelést 2009. április 17-én, délután fél háromkor végeztem. Ebben az időpontban az általam kiválasztott egyik asztalnál 4 lány és 2 fiú ült. Kb. 22-24 év körüliek. A következő táblázatban összefoglaltam a megfigyelt személyek külső ismérveit:

A megfigyelt személyek külső ismérvei

A megfigyelt személyek sorszáma	Megjelenésük
1. (fiú)	Fekete-szürke csíkos kötött kapucnis pulóver, fekete nadrág, hajpánt, rövid haj, napszemüveg.
2. (lány)	Fehér blúz, fekete kardigán, farmer, hosszú haj (nem festett).
3. (lány)	Virágos blúz, farmer, hosszú haj (nem festett).
4. (lány)	Barna kapucnis zipzáras pulóver, farmer, napszemüveg, hosszú haj (nem festett).
5. (fiú)	Fekete póló, fekete nadrág, hosszú haj (összefogott).
6. (lány)	Fekete blúz, fekete nadrág, napszemüveg.

3. táblázat: A megfigyelt személyek ruházata, hajviselete

Az 1-es, 2-es 4-es és 5-ös számmal jelölt fiatalok Borsodit fogyasztottak, a 4-es számmal jelölt lányn kívül mindenki üvegből. A 3-as számmal jelölt lány gyümölcslevet, a 6-os számú kávét ivott. A 6-os számmal jelölt lányn kívül mindenki dohányzott.

Arra gondoltam, hogy az 1-es, 2-es, 3-as és 4-es számmal jelölt fiatalok szorosabb baráti kapcsolatban vannak, mivel a beszélgetés nagyrészt köztük zajlott. Az ő baráti társaságukba tartozhatott az 5-ös számmal jelölt fiú is, de a barátnője, a 6-os számú lány biztosan nem, mivel nem vett részt a társalgásban. Néha kérdeztek tőle valamit, de csak szűkszavúan válaszolt. Kívülállónak érezhette magát, és semmiképp sem érezte jól magát ebben a közegben. Nem hiszem, hogy csoporttársak, inkább lakótársak, vagy régebbi barátok lehettek.

A szomszéd asztalt figyeltem meg, ezért beszélgetésük egy részét hallhattam. Hallottam például, hogy az 1-es számmal jelölt fiú homoszexuális, és nincs kapcsolata. A 2-es és 3-as számú lánynak sincs, de a 4-es számú lány komoly kapcsolatban él.

Most is megkérdeztem mások véleményét az általam megfigyelt asztaltársaságról. Az eredmény a következő lett: Biztosan jó barátok, de a 6-os számmal jelölt lány nem tartozik közéjük. Alig

szólnak hozzá, biztosan nem kedvelik, és biztosan azért, mert túl sokat tanul. A 2-es számú lánynak tetszik az 1-es számú fiú, mert sokat ér hozzá, de a fiú nem viszonzja az érzéseit, csak barátnak tekinti (ők nem hallották azt, amit én igen). A 3-as és 4-es számú lánynak biztosan van komoly kapcsolata. Egyikük sem híve az egészséges életmódnak, talán csak a 6-os számú lány. Az ő és az 5-ös számú fiú kapcsolata válságban lehet, alig szólnak egymáshoz, csak a kezüket fogják, ráadásul a fiú barátai sem fogadták be a lányt maguk közé.

3. Lovarda vagy Bázis? A nagy bulik színhelyei⁵

3.1. A Lovarda

A Kassai úti egyetemi campus területén található – a múlt században épült huszárlovardából 1999-ben átalakított – „Lovarda” Hallgatói Kulturális és Konferencia Központ. Egyaránt megközelíthető autóbusszal és trolival. Az intézmény kulturális centruma a városban tanuló több mint tízezer egyetemistának és főiskolásnak. Teljes körű szolgáltatást tud nyújtani konferenciák, bálók szervezésében, lehetőséget kínál vállalati rendezvények, szakmai találkozók, koncertek, kulturális fesztiválok rendezésére. További előnye, hogy – a városban egyedülálló módon – nagyszámú látogató esetén sem okoz gondot a parkolás, és hogy az épületet övező nagy zöld terület kitűnő lehetőséget kínál szabadtéri rendezvények lebonyolítására.

A többfunkciós, színpaddal rendelkező 600 m²-es rendezvényteremben 600 fő tud helyet foglalni. A hang- és fénytechnikai berendezések kiválóan megfelelnek koncertek, bálók, színpadi előadások, bemutatók, konferenciák lebonyolítására. A színpad mögötti 240 m²-es hangulatos kávézó 150-180 fő befogadására alkalmas. A második szint ad helyet közel 120 m²-en a biliárd teremnek, amely állandóan nyitva van. Az első szinten található söröző és étterem. Itt napi ebédmenüjét mindenki megkaphatja.

⁵ Az esettanulmányt Deregi Krisztina készítette.

A Lovarda

7. kép: A Lovarda épülete

3.1.1. Kik járnak a Lovardába?

Minden debreceni egyetemista vagy debreceni lakos ide jár, aki kedveli a szórakozást, az igényes zenét (szinte semmi mixelés⁶), és nem akar elmerülni az öltözködés részleteiben, mielőtt bulizni indul. Ezzel nem azt akarom sugallni, hogy ide „igénytelen” emberek járnak ruházkodás szempontjából, viszont a paletta nagyon széles e tekintetben. Ez a hely nemcsak a bulizásra vágyó fiataloknak alkalmas, mert, ahogy írtam, itt szinte minden megtalálható, ami a kulturális szórakozáshoz szükséges. Bár véleményem szerint ez a hely mégis a híres „bulikról” olyan elhíresült.

Mióta közvetlenül a Lovarda mellett megépült a Campus Kollégium, a hely előadók és partik szempontjából egyre igényesebb lett. Minden héten fellépők vannak, nincs állandó DJ, aki folyamatosan zenél szerdánként. Az előadók között szerepel minden évben a Pa-Dö-Dő, Korda György és Balázs Klári, Dévényi Tibor bácsi (aki még mindig a pöttyös labdáit dobálja a fiatalok nagy öröme), Irigy Hónaljmirigy stb. Nem egész este szolgáltatják ők a zenét, csupán egyórás műsorokat adnak. Ezek az előadók nem igazán diszkóba való stílusú zenét játszanak, de az egyetemisták szeretik őket. Ha híres és közkeletű előadó lép fel, akkor nem ritka, hogy a belépésre szánt idő több mint fél óra, mert mindenkinek ki kell várnia, amíg eljut az ajtóig, ahol motozás következik. A fiúkat fiúk, a lányokat pedig lányok motozzák meg. Diákigazolvánnyal a belépés kedvezményes, 500 forint, ami egyáltalán nem mondható soknak. Az italárak kedvezőek, bár a bárpulthoz nagyon kevesen férnek oda, mert nagyon kicsi. A pultosok egyenpólót viselnek, semmi kiöltözés vagy esetleg kirívó ruha. A későbbiekben látni fogjuk majd, hogy ez a Bázisban nem így van.

⁶ Olyan technika, amellyel az eredeti zenét megváltoztatják, több „effektet” raknak bele, mint ami az eredeti dallamban megtalálható.

3.1.2. Egy éjszakám a Lovardában

Az első megfigyelési pontom a Lovarda volt 2009. április 15-én. Éjfél körül indultam el a helyszínre (ez a legalkalmasabb időpont, mert ekkor kezdődik el igazán a „buli”). Rögtön szembetalálkoztam az első akadállyal, ami meggátolhatott volna abban, hogy bemenjek a helyre, ugyanis hosszú sor állt a bejáratnál, így 45 percig csak várakoztam. Azok, akik ügyesebbek voltak nálam már előre megvették a jegyet (21 óra körül), és őket egy másik bejáraton beengedték. Volt már példa arra is, hogy én is előre megvettem a jegyet, de a jegyeladók szálnalmas és értetlen tekintete arra készítetett, hogy ezt többet ne tegyem meg. Azonban a helyre belépni sem volt egyszerű. Átstem a fent leírt procedúrán (motozás testen, illetve táskában stb.). Ekkor már hatalmas tömeg fogadott. Mindenhol emberek táncoltak, ittak és – a hely lehetőségeihez mérten – beszélgettek. A sztárvendég (Niki Belucci⁷) még nem érkezett meg, így a rádióból szólt a zene. Három ruhatár van a Lovardában, a ruhatári díj 100 forint, itt is hosszú sorokat kellett végigállnom. A bárpulthoz lépve ismételten várakoznom kellett, de nem volt baj, mert így megfigyeltem, hogy ki milyen italt vesz. A nyertes a boros kóla volt, ez elég olcsó a többi rövid italhoz képest. Akciók mindig vannak, jelen esetben „egyet fizet, kettőt kap” tequila-akció volt. Ezt is sokan választották, mert elég, ha felváltva veszik meg, és mégis mindkettő alkoholt fogyaszt. A szeszes ital fogyasztása hozzátartozik a bulihoz. Azonban egyre gyakoribb, hogy egy üveg pezsgőt megvesznek közösen, így olcsóbban kijönnek, mintha pálinkát innának. Sör szinte minden fiú kezében van.

Az öltözködés eléggé változatos. A lányok inkább famert viselnek felsővel, de nem ritka a szoknya sem. A magas sarkú cipő és a vállra akasztott táská elengedhetetlen. A fiúk szintén a famert kedvelik pólóval vagy inggel. A fiúk viseletére a sportosság jellemző, ám pár évvel ezelőtt az elegáns öltözet (fekete nadrág, ing) volt népszerű.

A tánctéren sokan táncolnak, de azok, akik „menők” nem mennek le oda, hanem fent – ahonnan belátni az egész teret – táncolnak. Ezek után az emeletre mentem, ahol karaoke volt. A fiatalok itt teljesen más zenét énekeltek és hallgattak, mint lent, a diszkós helységben. Magyar dalokat énekeltek leginkább, itt már nem táncolnak. Nem lehet élesen elkülöníteni azokat, akik csak a modern ze-

nére táncoló helyen vannak, és azokat, akik csak karaokéznek. Lent is, fent is megtalálja mindenki a magának való stílusát. A mosdó nagyon kicsi, és itt is sorban kell állni kb. 15 percet, mire az ember sorra kerül. Tükörből rengeteg van a falon, ezt a lányok előszeretettel használják.

3.2. A Bázis

A klub filozófiája, hogy igényes, magas színvonalú és felszabadult szórakozást biztosítson Debrecenben. A klub missziója így nem is lehet más, mint az európai klubkultúra megjelenítése. Az egyenletesen magas minőség és az igényes zenei kínálat miatt trendi dolog a Bázisban szórakozni. Ehhez a friss, fiatalos és modern szellemiséghez illeszkedik a szórakozóhely belső designja, a futurista glamour stílus is. Az ibizai vagy londoni klubkultúra hangulatát hozzák vissza az interieurön kívül a plazmatévék és rajtuk futó spotok is.⁸

3.2.1. Kik járnak a Bázisba?

Először csupán egy átfogó képet szeretnék adni a helyről előzetes ismereteim alapján. Fontosnak tartom, hogy bemutassam, hogyan is hirdeti magát a diszkó honlapján: *„A közönség azon igényes, divatkövető, de önálló ízléssel és véleménnyel rendelkező fiatalokból áll, akik kulturált és jól szervezett környezetben igényes zene és minőségi italok kíséretében szeretnék felhőtlenül és felszabadultan szórakozni. A helyen egy szombat este több százan is megfordulnak, de rendkívül népszerűek a hétköznapi, különösen az egyetemisták számára szervezett bulik. És nemcsak a fotómodell külsejű pultos lányok miatt... Keddenként itt van a város legmenőbb főiskolás bulija, tele legendásan csinos tanítóképzős lányokkal. A Bázis mára már kedvelt célpontjává nőtte ki magát a belföldi szórakozóturizmusnak is; hétfőként a fővárosból is sokan választják a 240 km utazást és a Bázist. Péntekenként rendkívül színes a zenei választék, a hét ötödik napján külön szervezett estéken az ország legmenőbb dj-i gondoskodnak a hangulatról. A hét fénypontja azonban a szombat este, amelynek elengedhetetlen „kelléke” a rezidens Dj, aki ilyenkor a város legjobb partyjaihoz asszisztál.”*⁹

⁸ <http://www.bazisclub.hu/>

⁹ <http://www.bazisclub.hu/>

⁷ *Felnőtt filmek főszerpe után a DJ pályát választotta.*

8. kép: A Bázis berendezése

Sokatmondóak a honlap mondatai. Legyél igényes, divatkövető, ám az nem baj, ha megvan a saját ízlésed. De ha ez olyan, amely nem felel meg a klub által követelt „előírásoknak” (szó szerint használtam ezt a kifejezést), akkor jobb, ha be sem lépsz a Bázisba. Azonban ha mégis valaki rávenné magát arra, hogy bemegy laza öltözetben, akkor a biztonsági őrök – akik kedvelik a mély dekoltázsokat és a szűk felsőket – megállítanák, és azt mondanák: „Menj haza, és öltözz át”. Ezt nevezik „face” vagy „dress code” -nak. Természetesen a táskát itt is átnézik, arra még nem jöttem rá, hogy a különböző szűrő,

9. kép: A Bázis pultos lányai

vágó eszközöket keresik-e, vagy ki akarják szűrni azokat a személyeket, akik italt vinnének be magukkal. Nem akarom olyan helynek lefesteni a Bázist, ahová nem érdemes járni, ahol nem számít más, csak a ruha, a pultra kirakott autókulcs, a drága italok (semmi boros kóla – ez itt elvi kérdés). Azonban ez mégis így van. Külön kiemelném az öltözködést. Nem voltam még olyan szórakozóhelyen, ahol ennyire fontos lenne, hogy ki hogyan van felöltözve (bár Budapesten sem lehet egyszerű felöltözni, ha a *Bedben* vagy a *Moulin Rouge*-ban szeretne szórakozni valaki). A Lovarda kapcsán már említést tettem az italokat felszolgáló pultosokról, ez itt sem maradhat ki. Már az internetes szövegben is említik a pultos lányokat, akiknek valóban modell külsejük van, és persze mindig a legújabb trendeknek megfelelő ruhákban pózolnak. Egységes márkát hordanak, a hely tulajdonosa fizeti nekik, mert hát ez hozzá tartozik a hely stílusához:

3.2.2. Egy estém a Bázisban

Második megfigyelési pontom a Bázis volt, ahova 2009. április 7-én mentem el. Gondosan figyeltem öltözékekre, nehogy kitűnjek a tömegből. A biztonsági őr elismerő tekintete és a táska megnézése után engedélyt kaptam a belépésre. Azok a lányok, akik előttem mentek be rögtön a mosdó felé vették az irányt a gyors smink- és ruhaigazítás miatt. Itt csak egy ruhatár van, ami nagyban késlelteti a buli elindulását. Bármerre néztem, mindenhol a legjobb és legmárkásabb ruhákat láttam a fiúkon és a lányokon egyaránt. A lányok szűk szárú nadrágot és élénk színű (nyár közeledtével), feszes toppot viseltek, melyet a mellrész alatt egy övvel dobtak fel. A fiúk famert és a legújabb trendeknek megfelelő pólókat és mellényeket viseltek. A lányokon számos ékszer volt, amelyek teljes összhangot képviseltek a többi ruhadarabjukkal. A fiúk többsége is viselt ékszereket a nyakán, kezén, és némelyiknek a fülében is volt fülbevaló, amely hasonlított a lányokéhoz. A pulthoz érve láttam, hogy a fiatalok rövid italokat fogyasztottak, de abból is drága és márkasabb fajtaikat (Jägermeister, Unicum, Vilmos). Három lány egy üveg pezsgőt állt körül a bárpultnál, de azt is csak energia itallal (Red Bull 800 Forint) fogyasztották. A pultos lányok tökéletesen néztek ki. A kiszolgálást tekintve elég lassúak, de ezt a kis hibát a szépségük elhomályosította.

A zenét itt mindig ugyanaz a DJ szolgáltatja már 2005 óta, akit Némethinek hívnak. Ő más zenét játszik, mint ami a Lovardában hallható. A

repertoárjában szerepel az igényes modern tánczene, ami a vocal house-tól a pörgősebb elektronikus zenéig terjed. Időtől függően különböző zenei stílusok vannak. Éjfél után 1-2 órával már jobban hallhatunk elektronikus zenét. Meghívott előadók itt is szoktak lenni, híres DJ-k, akik szinte minden második héten itt vendégeskednek. A buli elengedhetetlen tartozéka a buli fotós, aki pillanatképeket készít a helyről és az emberekről. Főleg lányok körében figyelhető meg, hogy vannak különböző mozdulatok, pózok, amelyek divatosak a buli fotókon és ezt minél többen alkalmazzák. A különböző közösségi portálok elképzelhetetlenek egy-egy buli fotó nélkül a személyes képek között. Az interneten minden kép már másnap megtekinthető a hivatalos honlapon, melyet a mosdóban is reklámoznak. A mosdó itt is kicsi, viszont a tükör egész alakos (a lányok nagy öröme). A táncter is elég kicsi, mindig tele van. Akik nem férnek oda (mert talán nem is akarnak), egy kisebb emelvényen mutathatják meg mozgástechnikájukat.

4. Ifjúsági szubkultúrák – Ellenkultúrák¹⁰

Yinger (Taylor 1994) használta először az **ellenkultúra** terminusát. Értelmezése szerint az ellenkultúra kifejezés egy csoport azon értékeire és normáira utal, melyek éles konfliktusban állnak a nagyobb társadalom értékeivel és normáival. Az ellenkultúrák a következők alapján különböznek a szubkultúráktól: kifordítják a domináns értékeket, illetve tagjaik elutasítják ezeket, viselkedésük akár non-konformista vagy deviáns is lehet. Ezzel szemben a szubkultúrák a domináns értékek és intézmények „kompromisszumos változatára” törekuszenek, hogy megőrizhessék tagjaik etnikai, vallási, foglalkozás- és osztálybeli egyediségét vagy a csoportidentifikáció egyéb vonásait (Parkin 1971).

A megfigyeléseket két szórakozóhelyen, a **Hét Vezér** és a **Fácánkakas** nevű kocsmákban tettem. Ezeket a helyeket kifejezetten az ellenkultúra képviselői látogatják, akik között egyetemisták is előfordulnak. A két hely kocsmának nevezhető abban az értelemben, hogy nincs bennük táncter, nem lehet étkezni, csak italt fogyasztani. A **megfigyelési szempontok** mind a két helyen a következők voltak:

- Politikai nézetek
- A kocsmában látható szimbólumok, képek
- A zenegépben lévő zenék

- Öltözködés
- Nemek előfordulása
- Köszönési formák
- Italfogyasztás
- Viszonyulásuk más szubkultúrához tartozó fiatalokhoz

4.1. Hét Vezér

A kocsmában Debrecen egyik külvárosi pontján található meg. Belső részében kivetítő van, amelyen sportközvetítéseket szoktak együtt nézni. Van egy külső sörterasz része is, ahova közös bográcsozó helyet is terveztek.

Politikai nézetek szempontjából azt mondhatom, hogy a Hét Vezérbe olyan fiatalok járnak, akik szélsőséges politikai nézeteket vallanak. Jobboldali szélsőségekről van szó. Ők a Jobbik, szélsőjobboldali párt elveit támogatják és hangoztatják. Beszélgettem egy fiatallal, aki például a Magyar Gárdának is a tagja.

A legtöbb asztalnál, illetve a pultnál is az aktuális politikáról beszélgettek. Kritizálták a kormány intézkedéseit, a roma és a zsidó kérdéseket boncolgatták. A beszélgetések felindult hangnemben zajlottak, és elég radikális megnyilvánulásokat hallottam a romákkal és a zsidókkal kapcsolatban. Történelmi példákat hoztak fel, és különböző radikális hangvételű internetes fórumokat idéztek, amelyekkel mindenki egyetértett.

A **kocsmában látható szimbólumok és képek** alapján is elmondható, hogy a Hét Vezér a jobboldali szélsőségeknek ad otthont. A pult mellett egy nagy magyar címer látható, ami utal arra, hogy a hely csak a magyaroké, és a magyarságtudat tartja össze az itt találkozó embereket. A kocsmában oldalfalain nem szerepelnek politikai szimbólumok, csak sima képek italmárkákról. Feltűnő volt, hogy a képek között bekeretezett fotók is vannak, amelyeken a Hét vezér törzsvendégeinek közös bográcsozásai, főzései láthatók. Ebből is látszik, hogy mennyire összetartóak az ide járó fiatalok.

A **zenegépből kérhető zeneszámok** szövegei gyakran tesznek utalást a trianoni eseményekre, Nagy-Magyarországra. Vannak olyanok is, amelyek szövegei kifejezetten politikai tartalmúak, ezek közül is szélsőjobboldaliak. Olyan zenekarok zenéi vannak a zenegépben, mint a *Kárpátia*. Vannak olyan zeneszámok, amelyeket együtt is énekelnek.

¹⁰ Az esettanulmány Gál Beáta munkája.

Az öltözködésük elég egyszerű, bár nem mindenkié az. A legtöbben egyszerű, sötét színű farmer nadrágot és pólót viseltek, még a lányok is. Némelyikről, ha nem itt látom, meg sem mondtam volna, hogy ilyen helyre jár, mint a Hét Vezér. Voltak olyanok, akiknek a nézetei és a hovatartozásuk nemcsak az öltözködésükben mutatkoztak meg – mint pl. egy zenekart hirdető póló, vagy hungarista jelképeket ábrázoló póló, acélbetétes bakancs, vagy egy terepszínű katonai nadrág -, hanem a külső megjelenésükben (hajviselet, tetoválás, jellegzetes mozgás) is.

A Hét Vezérben **a fiúk és a lányok aránya** érdekes volt: sokkal több fiú volt, mint lány. Vagyis erre a helyre inkább fiúk járnak.

A **köszönési formákról** azt mondhatom, hogy a fiúk a szokásos módon, kézfogással üdvözölték egymást. A lányok nem adtak puszit sem egymásnak, sem a fiúknak, csak köszöntek egymásnak.

Italfogyasztás tekintetében az volt észrevehető, hogy a lányok csak sört vagy boros kólát ittak, még a fiúk a sör mellett rövid italokat is: magyar pálinkát, Unicumot és Hubertust.

Az utolsó megfigyelési szempontom az volt, hogy a Hét vezérben lévők hogyan **viszonyulnak a más szubkultúrához tartozó vendégekhez**. Tapasztalataim e téren nagyon negatívak. Úgy vettem észre, hogy az itt lévők nagyon zár csoportot alkotnak. Ha valaki nem olyan nézeteket vall, mint ők, vagy, ha nem megfelelő számukra az illető külseje, akkor őt egyszerűen „kinézik” erről a helyről. Nem kötekednek egymással, de egymástól elkülönülve ülnek le. Tapasztalataim alapján úgy látom, hogy itt nem kíváncsi személyek például a punkok, a repperek és az idősebb alkoholisták. A hosszú hajú rockerekkel szemben nagyon befogadóak, kedvelik őket.

4.2. Fácánkakas

A másik, általam megfigyelt hely a **Fácánkakas** söröző, amely nincs messze a belvárostól. Debrecenben mindenki csak Fácánnak nevezi. Ide nagyon sok egyetemista jár, de előfordulnak középiskolások is. Ennek a kocsmának nagy belső tere van, ahol a zenegép, a csocsó asztal, a darts és a kivetítő is helyet kap. A Fácánnak van egy sörkertje is, ahol lehetőség van közös bográcsozásra is.

A **politikai nézetek szempontjából** a hely összetettnek mondható. Az idejáró fiatalokat nem jellemzi a jobboldali szélsőségség. Bár pár éve ez a

hely is törzshelynek számított a jobbszélső fiatalok körében, tudomásom szerint őket kitiltották innen, mert túl sok volt az erőszakba torkolló konfliktus.

Ezen a helyen is beszélgetnek a fiatalok a mai politika helyzetéről, általában kritikával illetik a magyar politikát. A különböző nézeteket itt nyugodtan meg lehet vitatni. Ezen a helyen megfordulnak olyan fiatalok is, akik nagymértékben magyar érzelműek, például Nagy- Magyarországot ábrázoló pólót viselnek. Ez a hely a punkok törzshelye is, de előfordulnak „motorosok” is, akikről köztudott, hogy erősen nemzeti érzelműek. Sok itt a hippis is, akik színes ruháikkal és béke szimbólumokkal hirdetik a békét. Az egyik asztalnál gitároztak is, és együtt énekelték a magyar rock zenekarok „lázádo” dalait. De vannak itt olyan fiatalok is, akik nem politizálnak.

A söröző belső és külső részében egyaránt vannak képek. A belső részben rock zenekarok képei vannak kitéve, illetve néhol a falra is vannak festve fantáziavilágot megjelenítő képek. Így egészen hangulatosnak mondható a hely. A Fácán különlegességéhez tartozik, hogy a sörkert belső falára festékekkel van felfújva több rock zenész arcképe. Úgy néz ki, mint egy graffiti. Ebből is látszik, hogy itt több szubkultúrának is érvényesülést engednek.

A zenegépben lévő zenék sokszínűek. Pop-, diszkó- és mulatók zenéken kívül szinte minden van. Leginkább a heavy metal rockzene és a hazai rockzene nagyjai közül lehet választani. De találunk hazai repp zenét is. Az én megfigyelésem ideje alatt szólt a Kárpátia nevű rock zenekar is, mivel az idejárók közül akad néhány nemzeti érzelmű fiatal is.

A Fácánban lévő fiatalok **öltözködése** nagyon vegyes. Sokan voltak feketében, farmerben. Sokan viseltek tornacipőt, acélbetétes bakancsot. Voltak, akik katonai málha zsákot hordtak táskaként, köztük a lányok is. Nagyon sok asztalnál lehetett látni zenekaros pólót viselő fiatalokat vagy baseball sapkában lévőket is.

Külső megjelenésüket tekintve az a legszembe-tűnőbb, hogy sok fiúnak van hosszú haja, szakálla, borostája, lehet látni rasztá hajúakat is közöttük. Mindent egybevetve az idejárók egyike sem átlagos kinézetű, nem követik a divatot. A következő kép a Fácán belső részében készült. Ez is mutatja, hogy a hely vendégeinek összetétele elég vegyes.

10. kép: A Fácánkakas vendégek

A **nemek arányáról** azt állapítottam meg, hogy fiúk és a lányok aránya közel ugyanolyan. Volt olyan asztal is, ahol csak lányok ültek.

A **köszönési formák** változóak voltak. A legtöbb asztalnál három puszival köszöntötték egymást. Volt, ahol csak simán két puszival. Mindkét esetben mindenki mindenkinek adott puszit. Három puszival a rockerek és a punkok köszöntek egymásnak.

Az **italfogyasztás** nagyon választékos. Mindenki alkoholt fogyasztott. A legtöbben sört (magyar sört) és boros kólát. A pultnál leginkább rövid italokat fogyasztottak. A pultnál állandóan nagy a sor, sokat fogyasztanak, mert itt az ital köztudottan nagyon olcsó. Drága és márkás italok nem nagyon vannak, mivel az idejárom fiatalok nem éppen gazdagok.

A **más csoportokhoz való viszonyuk** nem semleges. Meglehetősen kritikusan viszonyulnak azokhoz, akik konszolidáltak vannak felöltözve, akik úgymond nem képviselnek semmilyen ellenkultúrát. A szélsőjobb ellenkultúrával nem keverednek szívesen, mert félnek azok agresszív megnyilvánulásaitól, amikre már volt példa a Fácán történetében, amit a fentiekben említettem is.

Összefoglalás

Kutatásunkban megpróbáltuk bemutatni a kocsma és szórakozóhelyek világát az egyetemisták szempontjából. A vizsgált helyszínek funkcióikban nem különböznek nagyon egymástól, ugyanis a lényeg a kikapcsolódás, a mindennapi stressz levezetése, az ismerkedés, a beszélgetés és az italozás a barátokkal. A különbségek a kikapcsolódás mikéntjében keresendők.

Érdekes belehallgatni egy-két beszélgetésbe. A könnyű, hétköznapi témáktól az aktuálpolitikai vitákig igen színes a paletta. Vannak, akik a zenéről vagy aznapjukról beszélgetnek, de sokszor politikai témák is felvetődnek, és ilyenkor heves viták alakulnak ki (főként kocsmaiban), mikor a nézőpontok összeütköznek.

A belvárosi és egyetem környéki kocsma között az a különbség, hogy az egyetem környékiek közönsége sokkal homogénebb: szinte csak egyetemisták járnak ezekbe, viszont a belvárosiakba, főleg, ha nincs éppen diszkó, idősebbek és fiatalabbak is, és nem feltétlenül egyetemi hallgatók. Vannak olyan kocsma is, amelyekben jellegzetes szubkultúrák képviseltetik magukat. A szélsőjobbaldaliak inkább elkülönülnek a saját kocsmajukban, míg máshol a különböző csoportok (punkok, nemzetiek, hippik) jól megférnek egymás mellett.

Az egyetemista ifjúsági kultúrájának elengedhetetlen része a kocsmák és a diszkó világa, ahol az egyetemisták kikapcsolódhatnak, szabadidejüket eltölthetik, és a különböző gondolkodású emberek megoszthatják egymással eszméiket. A kapcsolati háló kiépülése gyakran itt kezdődik el, de ha ezt nem is vesszük figyelembe, akkor is fontosak ezek a helyszínek: a hétköznapi életből kiszakad az ember, felfrissül az agya, elfelejti a problémákat, és egy átbeszélt éjszaka talán segít is orvosolni a bajokat.

